

omaß ja Bismarck sutsuti Frankfurdi parlamendist, kuhu luningas Friedrich Wilhelm IV. teda saatnud, õra ja lätitati Peterburisse saaditult, kuhu ta kolmest aastast jõi. Kui ta siis veel Parisis saaditult olnud, lutsus teda Wilhelm I. 1862 a. Preisi välimiiste asjade ministrits ja ajutiseks ministrite presidendiks. — Bismarcki mõjule vanti iseäranis tema osav ja ünnelik välimine poliitil aluse. Ta mõitis Venemaa poole hoidmise oma sobralistu oleku läbi Poola määsu ajal, ajoos Austria plaani, et Sassa ühendus selle riigi eesmõju alla saaks, 1863 aastal nurja, ja algas Daanimaa vastu 1864 a. sõda, mis nii ünneskult lõppes, et Schleswig-Holsteini maa Preisi riigile saagiks sai. Siis tuli 1866 sõda Austriaaga, mis Bismarcki luuluse lõige lõrgemale tiivule töötis. Preisimaa mõitis biigowalt ja nüüd tõus Bismarck oma südamesoomiga jäalle wälja tulla, Sassa ühendust Preisi juhatuse sel ja ilma Austriaata lorda saata. Nõnda tekkis 1867 Põhja-Sassa ühendus, mille fantsleriks Bismarck sai ja mille ühiselt osju ta juhatas. Pääle Schleswig-Holsteini oli Preisimaa Bismarcki juhatuse sel meel Hannoveri, Kurhesseti, Nassau ja Hessi-Karesseli maad enda lülje lätinud. Kõik need iðhalised ja diplomaatilised mõidud mõjustiivid igal pool nii sõgawasti, et Bismarck sedumaal issa rohlem sõpru, väljamaal issa rohlem imestajaid leidis.

Varsti selle järele tuli suur Sassa-Brantsuse sõda. See sõda ühendas Bismarcki tegewusel lõif Sakslaste ühise lipu alla ja saatis lorda, et Lõuna-Sassa riigid Põhja-Sassa ühendusele astusid ja nõnda proeguse Sassa riiki riigi jalale seadisid. Preissi luningas sai Sassa seitsiks, Bismarck Sajja riigilantsleriks. Sassa-

Brantsuse rahu tegemine Frankfurtis 21. märtsil 1871 oli Bismarcki töö. Runa ta ju aastal 1865 krahvi seisusesse oli tööstetud, nimetas keiser teda nüüd würstite ja linnis talle suure troonu mõisa metsaga (Friedrichshu) Lounburis.

Pärast sõda pääsis Bismarci ja füsilätlaste wohel nõdanimetatud kultura sõda lahti, mida Bismarck iseäranis rahvusvabameelse parti toetujel sündiduse ja väljusega pidas. Bismarck taitnes sellest mõitluses Lutheri kiriku ja selle pääle rajatud riiglike olude ülemwõimu füsilatu kiriku ja paatusti wõimu ja vältsuühimude vastu.

Wäljamaa politiat juhatas Bismarck endist mõisi metstri osavusega. Wene-Lürgi sõja järelt oslas ta toime jaata, et rahulepingu kongress Berliinis õra peeti, ja ei temata, Bismarck, presidendiks valiti. Kongressil ajas ta asju nii, et Venemaa oma wõiduviljast juuremast osast ilma jäi. Venemaa põdras Bismarck ennaist Austria poole, sellega ta 1879 täieliku taitseühenduse maha tegi. Sellele ühendusele oskus Italia juure, ja nii tõunis tuttav kolmitühendus jalule. Aastal 1884 algas Bismarck Sajja asumaade omadami ja Africas, et Sajja juurta bandusti toetada. — Riigikantsleri 70. aastast sündimise päewa pühitseti 1885 juurepäraliste pidudega ja ta auustajad linniivid talle 1 miljonni 750,000 marki, millega Bismarck oma saduma läinud mõisa Schönhauseneni tagasi osris.

Pärast keisri Wilhelm I. surma 1888 sai Bismarck ta Friedrich I. ajal ametisse, aga Wilhelm II. ja tema wohel tuli varsti põnevusti nähtavale, millede tagajärjels Bismarcki lahtilaatmine 1890 a. oli. Keiser andis